

De ontwikkeling van Zelfregulatie bij Peuters: Effecten van het Voorschoolse Activiteitsaanbod

**Vaso Tiliopoulou, Pauline Slot, Ora Oudgenoeg-Paz,
Paul Leseman**

ECCESS seminar, Utrecht
15 januari 2026

Introductie

Zelfregulatie (ZR) is een complex concept; het vermogen om gedachten, emoties en gedrag te reguleren (Raghunathan et al., 2023)

- Ontwikkelt snel tijdens de voorschoolse jaren
- Essentieel voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en schoolprestaties op de lange termijn

Vroege zelfregulatie wordt sterk beïnvloed door omgevingsfactoren.

Verschillende voorschoolse activiteiten doen een beroep op de diverse ZR aspecten én bieden kansen om de ontwikkeling te beïnvloeden.

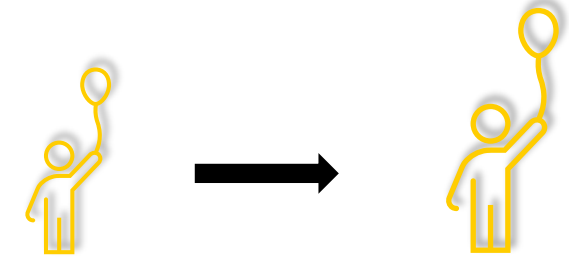
Onderzoeksvragen

1. Hoe ontwikkelt zelfregulatie bij kinderen in de voorschoolse periode en in hoeverre voorspellen achtergrondkenmerken (leeftijd, geslacht, meertaligheid en opleidingsniveau van de moeder) individuele verschillen in deze ontwikkeling?
2. In hoeverre draagt de variatie en de frequentie van het voorschoolse activiteitenaanbod bij aan de ontwikkeling van zelfregulatie?

Data

110 kinderen gevolgd in voorschoolse periode (2 meetmomenten)

Voorschoolse locaties met VVE-aanbod (KDV / POV)

Rond de 2.5 jaar oud
(M= 32.45, R= 28-38)

Rond de 4 jaar oud
(M= 46.48, R= 44-51)

Instrumenten

Interviews met ouders in thuisomgeving

Speelse taken uitgevoerd met de kinderen thuis

Vragenlijsten door pedagogisch professionals over het gedrag van de kinderen in de groep

Vragenlijsten door pedagogisch professionals over het beleid (bijv., type en frequentie van activiteiten aanbod)

Zelfregulatie Model

ZR is een breed construct dat gedrag-, aandacht- en inhibitiecontrole omvat. Er zijn meerdere methoden gebruikt om dit brede concept te onderzoeken.

Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ingevuld door de pedagogisch professionals → dagelijkse gedragsregulatie

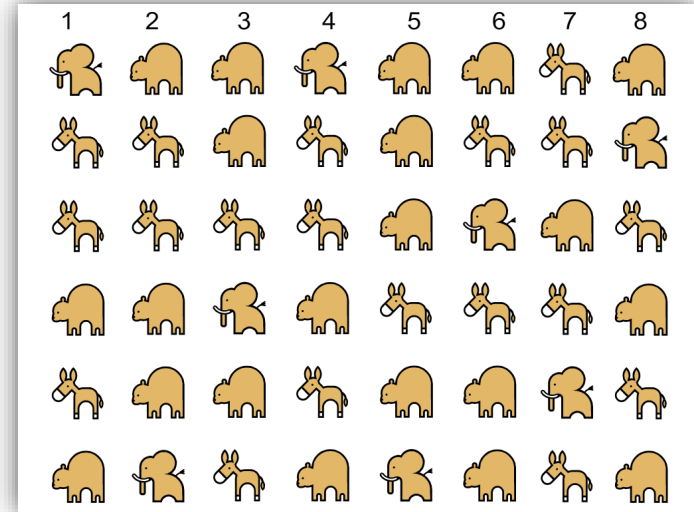
1. *"Is rusteloos, overactief, kan niet lang stilzitten"* (gehercodeerd)
2. *"Is doorgaans gehoorzaam, doet gewoonlijk wat volwassenen vragen"* (gehercodeerd)
3. *"Is constant aan het wiebelen of friemelen"* (gehercodeerd)
4. *"Is gemakkelijk afgeleid, heeft moeite om zich te concentreren"* (gehercodeerd)
5. *"Kan stoppen en nadenken voor iets te doen"*
6. *"Maakt opdrachten af, kan de aandacht goed vasthouden"*

Aandachtstaak → selectieve volgehouden aandacht

- 4 scores/sessies

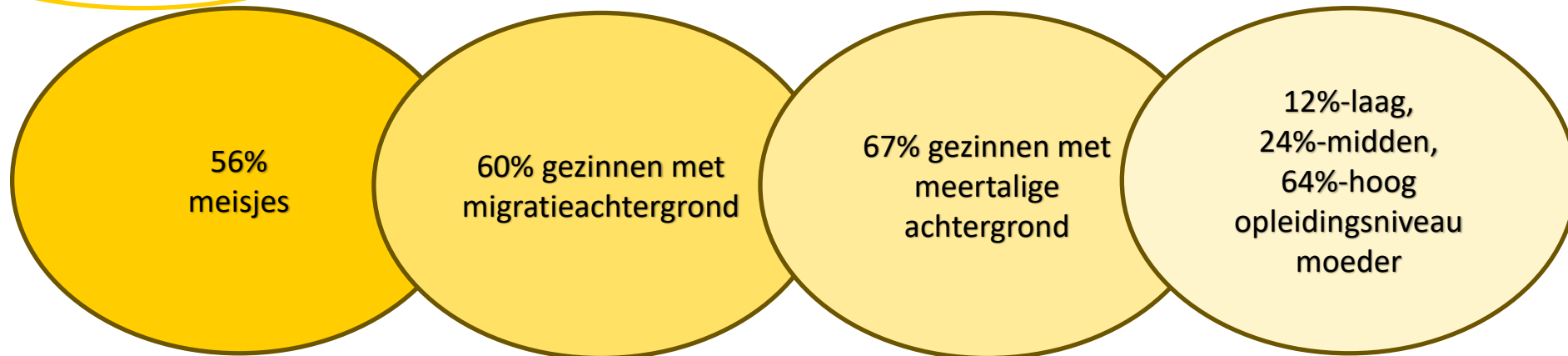
Wachttaken (30 seconden) → uitstel van beloning (inhibitiecontrole)

- Wachttak rozijn
- Wachttak cadeau

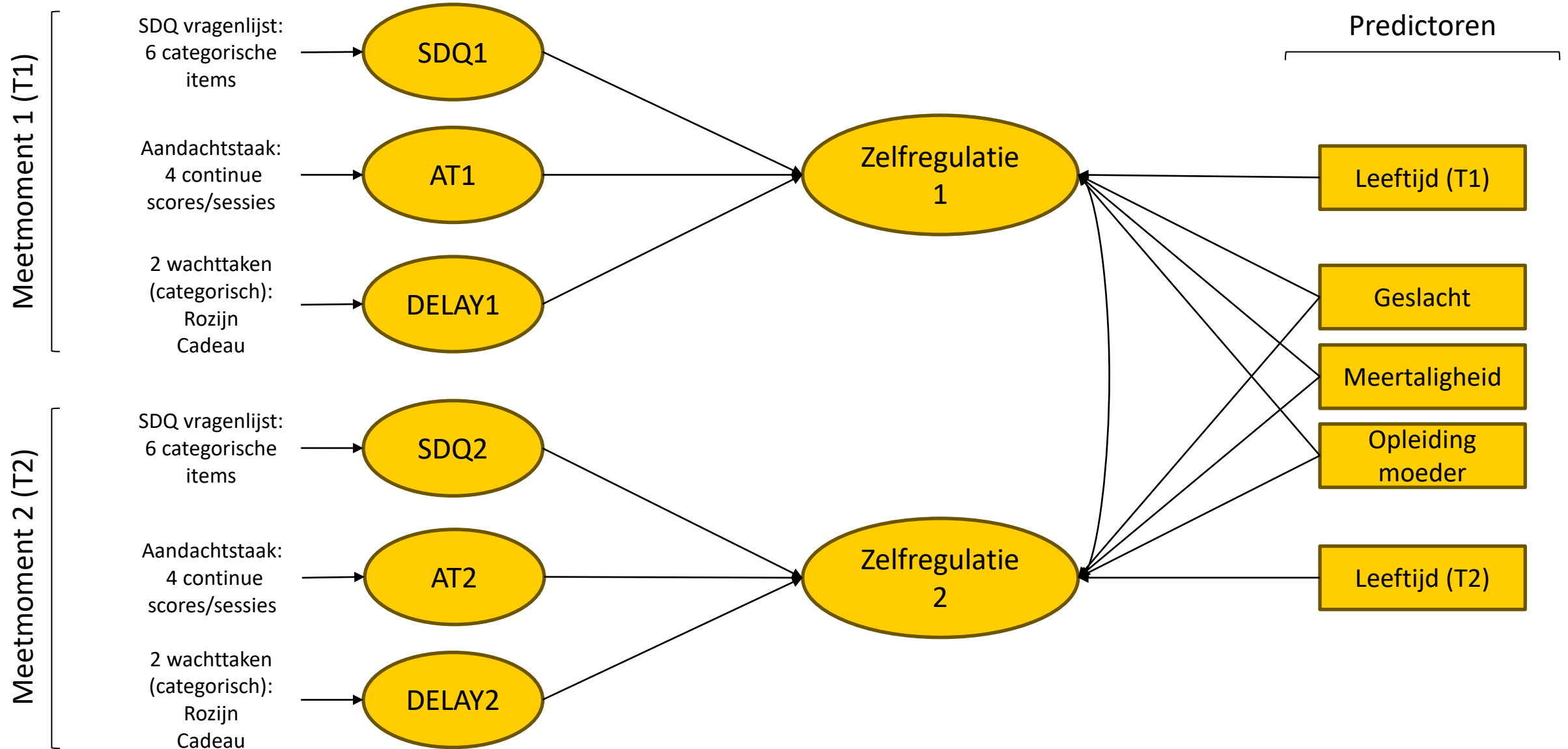

Achtergrondkenmerken

- **Leeftijd:** ZR neemt snel toe bij jonge kinderen (e.g., Horm et al., 2024)
- **Geslacht:** Kleine verschillen, jongens scoren vaak iets lager (e.g., Montroy et al., 2016)
- **Opleiding moeder:** Proxy voor SES, gerelateerd aan vroege ZR ontwikkeling (e.g., Elliott et al., 2022)
- **Migratieachtergrond:** Kinderen met verschillende culturele achtergronden kunnen verschillende ZR patronen laten zien (e.g., Palomino, 2025)
- **Meertaligheid:** Taalomgeving kan ZR en taakprestaties beïnvloeden (e.g., Horm et al., 2024)

Second-order longitudinal CFA-model

Resultaten – Zelfregulatie factor

- ZR nam sterk toe van T1 naar T2 (**+0.90 SD**)
→ Wijst op een sterke groei in de ontwikkeling van ZR
- **Aandacht- en wachttaken** waren de **sterkste indicatoren** van ZR, vooral op T2
(meet de vaardigheid van het kind op dat moment)
- **Rapportages van gedrag (obv SDQ-scores)** waren **minder sterke indicatoren** van de ZR, vooral op T2
(weergave van gedrag van kinderen 'in het algemeen')
→ Tezamen betrouwbaar en vollediger beeld van ZR

Resultaten – voorspellen ZR

Voorspellen van Zelfregulatie op T2

- Model 1: Alleen achtergrondkenmerken
 - Meisjes hadden hogere ZR2 ($\beta = -.21, p = .03$)
 - Kinderen met eentalige achtergrond hadden hogere ZR2 ($\beta = -.26, p = .01$)
 - Leeftijd (op T1 en T2) en opleiding van de moeder waren niet significant
- Model 2: Toevoegen van zelfregulatie T1 (ZR1)
 - ZR1 sterke voorspeller van ZR2 ($\beta = .92, p < .001$)
 - Geslacht en eentalige achtergrond waren niet meer significant
→ Deze kenmerken verklaren alleen verschillen in initiële ZR en niet in de groei van ZR
 - Leeftijd op T1 werd significant ($\beta = -.14, p < .001$) → hoe jonger op T1 hoe meer groei in ZR

Voorschools Activiteitenaanbod

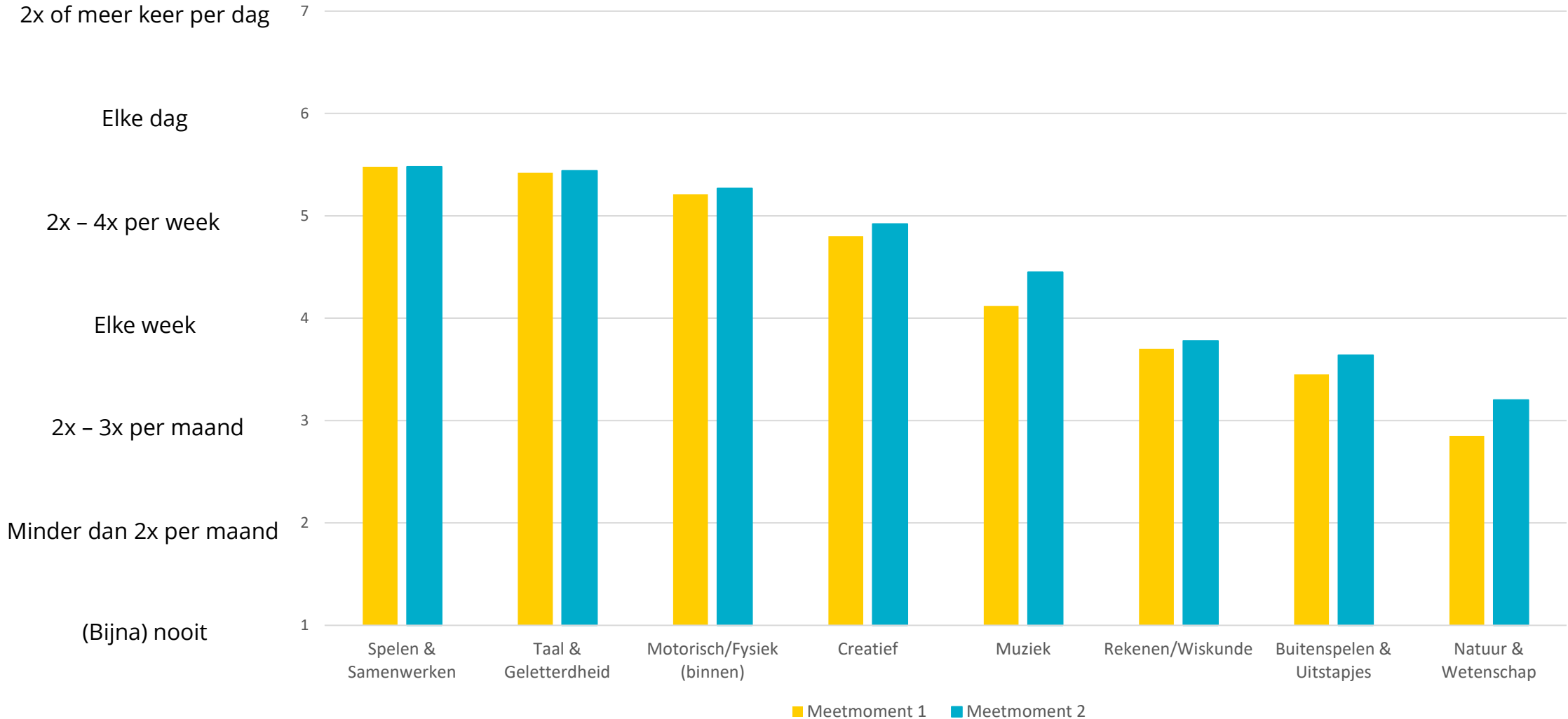
Activiteiten - zelfrapportages

8 brede categorieën van voorschoolse activiteiten (ieder gebaseerd op 2 tot 7 items) gerapporteerd door pedagogisch professionals.

Type activiteit	Items	Voorbeelden
1. Motorisch/Fysiek (binnen)	3	Dans- en beweegactiviteiten; fijne motoriekactiviteiten; fietsen, klimmen, etc.
2. Spelen & Samenwerken	4	Spelletjes met regels; fantasiespel/rolspel; bouwblokken, Duplo, Lego, etc.
3. Creatief	3	Tekenen; verkennen van vormen en kleuren met verschillende materialen, etc.
4. Muziek	2	Instrumenten bespelen en zingen; luisteren en bewegen op ritmes, etc.
5. Taal & Geletterdheid	7	Kringgesprekken; prentenboeken lezen; benoemen en beschrijven van objecten, etc.
6. Rekenen/Wiskunde	5	Cijfers lezen en schrijven; objecten tellen; maten of hoeveelheden vergelijken, etc.
7. Natuur & Wetenschap	5	Objecten sorteren en materialen vergelijken; leren over dieren, planten, etc.
8. Buitenspelen & Uitstapjes	6	Bezoeken van parken, bibliotheken of boerderijen; buiten spelen en ontdekken, etc.

Activiteitsaanbod - zelfrapportages

Samenhang activiteitenaanbod en ZR (correlaties)

Type Activiteiten	Zelfregulatie 1	Zelfregulatie 2
1. Motorisch/Fysiek (binnen) (T1)	-.114	-.068
2. Spelen & Samenwerken (T1)	.199	.139
3. Creatief (T1)	.074	.049
4. Muziek (T1)	.021	.031
5. Taal & Geletterdheid (T1)	.115	.136
6. Rekenen/Wiskunde (T1)	.095	.093
7. Natuur & Wetenschap (T1)	.188	.239*
8. Buitenspelen & Uitstapjes (T1)	-.017	-.025
9. Motorisch/Fysiek (binnen) (T2)	-	-.001
10. Spelen & Samenwerken (T2)	-	.136
11. Creatief (T2)	-	.031
12. Muziek (T2)	-	-.029
13. Taal & Geletterdheid (T2)	-	.131
14. Rekenen/Wiskunde (T2)	-	.029
15. Natuur & Wetenschap (T2)	-	.056
16. Buitenspelen & Uitstapjes (T2)	-	-.130

Samenhang activiteitenaanbod en ZR (correlaties)

Type Activiteiten	Zelfregulatie 1	Zelfregulatie 2
1. Motorisch/Fysiek (binnen) (T1)	-.114	-.068
2. Spelen & Samenwerken (T1)	.199	.139
3. Creatief (T1)	.074	.049
4. Muziek (T1)	.021	.031
5. Taal & Geletterdheid (T1)		.136
6. Rekenen/Wiskunde (T1)		.093
7. Natuur & Wetenschap (T1)		.39*
8. Buitenspelen & Uitstapjes (T1)		.025
9. Motorisch/Fysiek (binnen) (T2)		.001
10. Spelen & Samenwerken (T2)		.136
11. Creatief (T2)		.031
12. Muziek (T2)		.029
13. Taal & Geletterdheid (T2)	-	.131
14. Rekenen/Wiskunde (T2)	-	.029
15. Natuur & Wetenschap (T2)	-	.056
16. Buitenspelen & Uitstapjes (T2)	-	-.130

Eerste beeld:

- Positieve trend in samenhang tussen gestructureerde activiteiten en activiteiten rondom spel en samenwerking en ZR

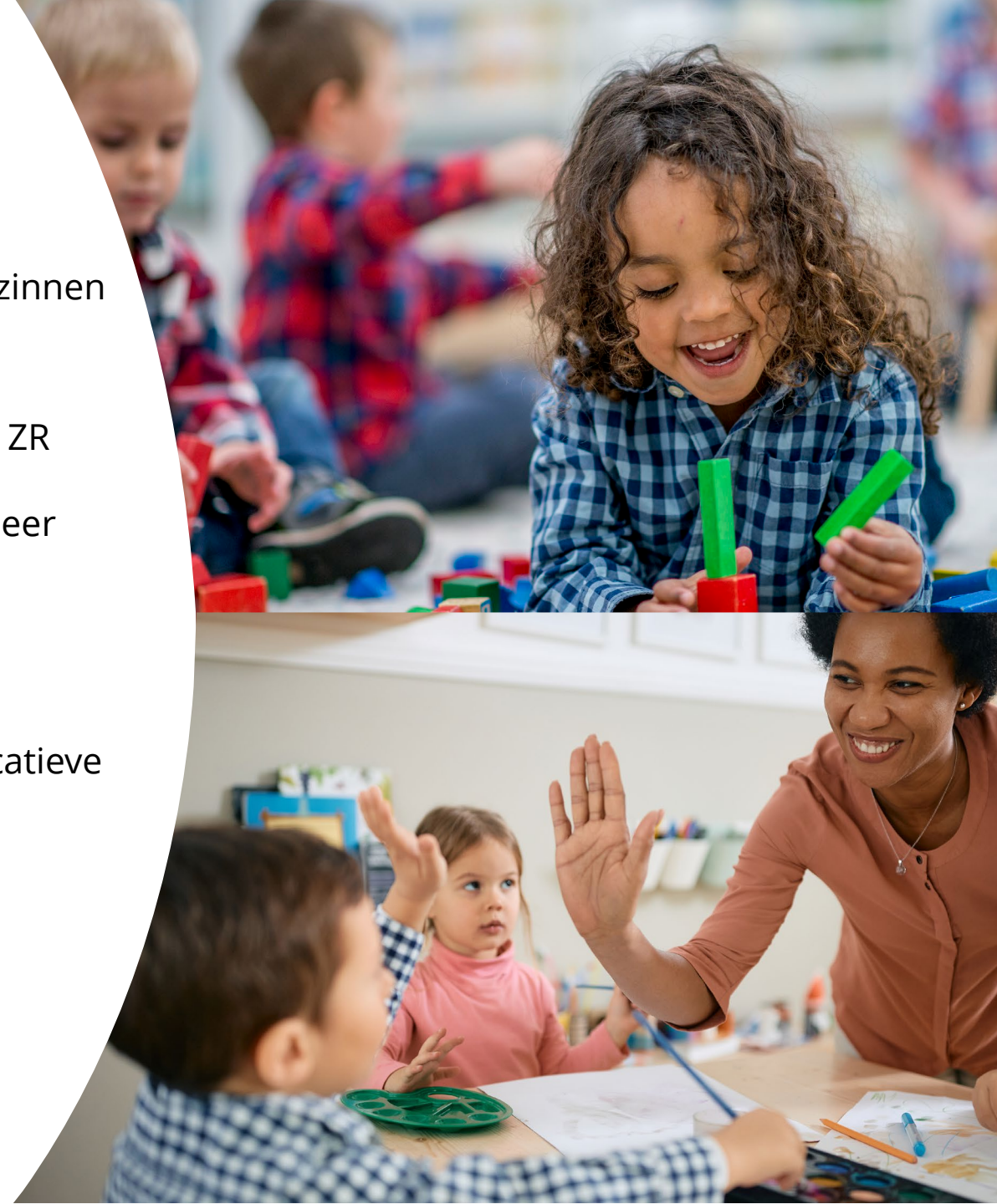
- negatieve trend in samenhang tussen meer fysiek spel (binnen en buiten) en ZR

Conclusies

- Sterke groei van ZR in voorschoolse periode
- Op 2,5 jarige leeftijd scoren meisjes en kinderen uit eentalige gezinnen hoger op ZR, maar op 4-jarige leeftijd geen voorspeller meer
 - Dus achtergrondkenmerken verklaren deels beginniveau in ZR
- Op 4-jarige leeftijd laten kinderen die jonger waren tijdens T1 meer groei zien in ZR
 - Dus eerder starten met VE lijkt te lonen
- Ander onderzoek, pre-COOL, toonde positieve effecten van educatieve kwaliteit en spelverrijking op ZR (selectieve aandacht)

Vervolgonderzoek is nodig :

→ Kleine groepen vs. de hele groep, inhoud en frequentie van activiteiten, vrij spel vs. gestructureerde activiteiten, etc.

Vragen?

Suggesties voor discussie:

Hoe kun je ZR ontwikkeling bevorderen?

Hoe kun je kinderen met lage ZR het best begeleiden?

Bedankt voor jullie aandacht!

**Utrecht
University**

Sharing science,
shaping tomorrow

